

NADNIEMENSKI KURIER POŁSKI

Orzeszkowej 13 tel. 186
Redakcja otwarta od 12-11 5-6
Administracja 10-11 4-6
Prenumerata miesięcznie zł. 4.
z odnośniami i przos. poczt. 4 zł. 50 gr.

№ 216 Rok II
GRODNO
czwartek 6 sierpnia 1925 r.

OGŁOSZENIA: Za 1 wiersz n/m za tekstem 20 gr. Drobnie za wyraz 10 gr. Dla poszukujących pracy 5 gr. za wyraz. Miesięczne p/g umowy. Dla ogłoszeń układ stron 8-mi szpalowy. Każda nowa podwyżka taryfy, ogłoszona w nagłówku, obowiązuje wszystkie już przyjęte zamówienia bez uprzedniego zawiadomienia.

Miasto artylerji

Po lewej stronie Niemna, nad brzegiem Łososiątki, położona jest małowicza miejscowość zwana Fuluszem.

Na części tych terenów, obejmujących przestrzeń 62 1/2 h. zbudowano w swoim czasie koszarę kawalerji rosyjskiej, których ślady w postaci murów, łez drzwi i okien, a częściowo b.z. sufitów i dachów przetrwały do dnia dzisiejszego.

Budownictwo wojskowe przystąpiło obecnie do olbrzymiego dzieła zabudowania i przystosowania tego terenu dla potrzeb artylerji, którą skutkiem braku odpowiednich pomieszczeń w naszym mieście z konieczności częściowo rozlokowano poza Grodno.

Wybudowanie tych koszar, zakrojonych na olbrzymią skalę, przyoznaczy się w znacznym mierze do usunięcia ciasnoty mieszkaniowej, bowiem w samym mieście wszystkie prywatne i miejskie pomieszczenia zajmowane przez wojsko, dzięki usunięciu się artylerji z Grodna, zostaną oswobodzone przez oddziały, które zajmą wolne artyleryjskie koszary.

Skutkiem tego zmniejszą się wydatki wojskowości, ponoszone na opłatę komornego za zajmowane obecnie miejskie i prywatne lokale, co wynosi summa summarum wcale pokaźną kwotę.

Budowie, pozostałe na Fuluszu po Rosjanach, po doprowadzeniu ich do stanu używalności będą zaledwo znikomą częścią tego, co ma być wzniesione, bowiem jest ich zaledwie 4-y. ma zaś być według wykonanego planu ogółem wzniesione 76 budynków rozmaitej wielkości, służących dla różnych celów, symetrycznie rozlokowanych na całej przestrzeni z uwzględnieniem warunków wygody i najnowszych wymagań techniki i higieny.

Staną więc koszary, stajnie, działownie, magazyny, kuchnie, kuźnie, laznie, pralnie mechaniczne, różne warsztaty, ambulanse dla ludzi i koni, prochownie, ujeżdżalnie, grupa domów oficerskich, podoficerskich dla żonatyh, dom dla D-oy oraz jego zastępcy, kasyno oficerskie, podoficerskie i świetlica żołnierska. Uwzględniono wspaniałe plac na boisko sportowe, położone na pięknym terenie, bezpośrednio przytykającym do malowniczego brzegu Łososiątki.

Terren przyszłych koszar jest na znacznej przestrzeni zadrzewiony i drzewostan ten, z całą pieczołowitością uwzględniony został w pla-

nach przyszłych robót. Wycięte zostaną tylko te drzewa, których usunięcie okaże się niezbędną potrzebą.

W dziedzinie urządzeń technicznych uwzględniono własną elektrownię, kanalizację, wodociąg wraz ze st. pomp i wieżą ciśnieniową.

Pod względem komunikacji przewidziano wybudowanie szosy z Grodna, zarówno jak wybrukowanie wszystkich ulic na terenie koszar, oraz kolejkę podjazdową, mającą łączyć tereny wojskowe ze st. Łososią.

Ten ostatni projekt nie należy do zbyt szczęśliwych i niewątpliwie zostanie zamieniony przez zbudowanie odnogi normalnej linii kolejowej, co ze względów gospodarczych, jak i strategicznych, jest wprost koniecznym.

Formalnie niepodobna sobie wyobrazić tych wysokocennych, pod względem wojskowych terenów nieposiadających normalnej linii kolejowej a obsługiwanych na przestrzeni tych paru wiorst podjazdówką, a więc skazanych na szalone nie wygody i trudności przeładunkowe.

Niewątpliwie odnośne sfery sprawę tę załatwią pomyślnie i Fulusz będzie posiadał własną odnogę kolejową.

Myśl, która obecnie przybiera realną formę, powstała w 1922 r. zaś wstępne prace około wykonania planów w roku 1923. Plany i kosztorysy wykonane zostały w 1924 r. przez warszawskiego architekta Jana Dąbrowskiego, z którym Ker. Inż. i Sap. zawarło odnośną umowę, zatwierdzoną przez V Depart. Inż. i Sap. M. S. Wojsk. przez który to departament w r. b. zatwierdzone zostały plany i kosztorysy robót.

Szybkie zrealizowanie tego wspaniałego projektu zawiązać należy szefowi Inż. i Sap. D. O. K. III pułk. Wolfowi, nieustrudzenie zabiegającemu celem uzyskania zgody na projekt i zatwierdzenia prac, które zarówno pod względem wojskowym jak i ogólnego rozwoju miasta mają pierwszorzędne, kolosalne znaczenie.

Przetarg na roboty odbył się 25 maja r. b., na którym to utrzymała się warszawska spółka inżynierów p. f. M. Dobrudzki i M. Szydłowski.

Nadzór kierowniczy nad wykonaniem robót z ramienia M. S. Wojsk. powierzono kierownikowi Rej. Inż. i Sap. inż. kpt. M. Śmidowiczowi. Rozkład robót, stosownie do dokonanych planów, przewidziano na 3-4 lat.

W r. b. część budynków wyprawdzona będzie pod dach i pokry-

ta. W roku następnym, ta część gmachów będzie wykończoną i oddaną do użytku, a równocześnie druga większa partja wyprowadzona pod dach i również ukryta. I tak stopniowo, aż do zupełnego wykończenia całości przewidzianych robót.

Tak więc rok rocznie część wojska (całość, jednostki oddziału) będzie rozlokowywaną w wykończonych w danym roku budynkach.

Budowę tych koszar nazwać można faktem epokowego znaczenia z wielu względów.

Przedewszystkiem ze względu na nieprzerwaną ciągłość dokonywanych robót stowić będą one olbrzymie odciążenie bezrobotnych i chorych, które znajdują tam poważne źródła zarobku. Następnie dzięki tej nieprzerwanej ciągłości wysuną się te prace na pierwszy plan przed rozpoczęciem już wprawdzie budowlanymi robotami na terenach oficerskiej spółki budowlanej, która jednak ze względu na przerwy nie określonego terminu zmuszona będzie niejako ustąpić swego pierwszeństwa powstającemu miastu artylerji.

Pozatem, dlatego, że będą to bezwzględnie 1-e koszary w Polsce pod względem doskonałości rozplanowania, nadzwyczajnej malowniczości, przepysznego terenu oraz technicznym i higienicznym urządzeniem, wykonanym z całą znajomością rzeczy do najdobrajszych szczegółów.

Koszary artylerji w Grodnie będą dzięki subtelnyemu pomysłu projektodawców, żywą antytezą tego, co zazwyczaj dotąd pojmowaliśmy pod słowami „koszary”. „Koszary”, t. j. czegoś ciężkiego, niezgrabnego, pod strychulec szablou włożonego, pozbawionego wszelkich cech polotu, lekkości, wdzięku i minimalnej nawet dozy czegóż, co składa się na miłośno pojęcia piękna.

W strukturę i architekturę przyszłych koszar artyleryjskich, wnosząc z planów, włączył jest ta przewspaniała idea, która, jako nic przewodziła, przewija się w całej nowoczesnej wojskowości, tak szeroko w Polsce pojętej i tak ochotnie z całym zrozumieniem jej doniosłości wprowadzanej.

Wojsko nie może być jedynie drewnianą, skoszarowaną masą jednostek, pozbawionych woli i indywidualności, której mundur zastępuje duszę, a ślepy rozkaz wiarę. Nowoczesna wojskowość w dążeniach idealistów—działaczy ma stworzyć jedną wielką rodzinę, dla której mundur nie ma stanowić czynnika niwelacyjnego wszystkich

cech indywidualnych, a przeciwnie winien być niejako oznaką przynależności do tej wielkiej rodziny. System wychowania wojskowego—z całym aparatem kursów, odczytów, pogadanek z ciepłymi i przytulnymi, świetlicami dąży do pożytecznego urozmaicenia żołnierskiego pobytu w wojsku, który to w myśl ideału nowoczesnych prądów ma w miarę możności zastąpić żołnierza dom dając mu po za pewną sumą ciepła i dbałości, również i to czego dom mu nie daje, mianowicie inności wyrobienie rozwoju zmysłu estetycznego oraz poczucia piękna.

Spółki powiększonych plusów, składających się na ideał nowoczesnej wojskowości; zaklęty został w ideał przewodniej, kierującej inicjatywą omawianej przez nas pracy i wcielony zostanie w budowę tych wzorowych pod każdym względem koszar na Fuluszu, którego teren malowniczy jak marzenie poety, kwalifikuje się do zaklęcia w rymy poezji architektonicznej i doskonałego piękna.

Zmysł estetyczny w całej rozciągłości został zastosowany w rozplanowaniu i architekturze budynków koszarowych, a maksimum napięcia znalazł w rozplanowaniu domów oficerskich oraz podoficerskich, które to kompleksy stanowić będą miast—ogrody w minjaturze, których powiększeniem będzie całości kształt koszar stanowiących sobą jedno duże miasto—ogród.

Dzięki obecności przepysznej, zdrowej, krystalicznej wody bieżącej, kwestja zdrowotno sanitarna może być uwzględniona w całej rozciągłości, a więc zdrowe kąpiele dla żołnierzy na miejscu i przewyborna woda, która w dodatku przy zastosowaniu mających być wybudowanymi filtrów, odpowie najwyższymi wymaganiami higieny.

Na terenach Fulusza wznoszą się resztki po Tyzenhauzowskiej przędzielni, która w swoim czasie pędzona była siłą wodną, przy zastosowaniu pewnego systemu tam rzecznych.

Rzesztki tych murów zostaną obecnie użytkowane, jak również tamy doprowadzone do stanu używalności, dzięki czemu osiągnie się znakomitą i tanią energię do wykorzystania w celach technicznych przy zamierzonych nowoczesnych urządzeniach. Jednym słowem zamierzone prace będą stanowiły odblask Grodna, będąc jednocześnie piękną kartą w historii miasta, na której grubymi literami dokonane dzieła napisane zostaną imiona tych, którzy dzieło to zainicjowali i stworzyli.

Kronika

6 Sierpnia

W dniu dzisiejszym przypada rocznica wstąpienia legionów do Księstwa.

Grodno w tym roku nie daje, za przykładem innych lat, wyrazu wspomnieniom i pamięci tego znamionnego w dziejach Polski dnia.

Grodno miłoścy a jedynie Druskińki ta niejako kolonja grodzieńska zleka potraça w delikatne struny liry wspomnienia.

Czas nie tylko jest lekarzem gojącym rany, lecz również znakomitym niwelatorem, znoszącym wszelkie kurhany wspomnień z szarej płaskiej równiny życia.

Część pamięci tych, którzy rękami swymi kurhany te wznosili, nad ofiarnymi ciałami innych, którzy o chotnie młode życie swe składali na ofiarnym ołtarzu „Tej oo niezginęła”.

Część ich pamięci!

Teatr Miejski

Dzisiaj po raz 3-ci głośny wodewil ze śpiewami i tańcami p. t. „Nad przepaścią”, w którym znowu oklaski zbierają p. Morkowska i p. Melerowicz, jako świetna para apaszów.

W sobotę występuje teatr nasz z sensacyjną premierą, którą będzie świetna sztuka Anzkiego „Dybuk”. Rolę główną rabina odtworzy dyr. Skąpski.

Teatr żołnierski

Po wakacjach letnich Teatr żołnierski w dniu 8 sierpnia t. j. w nadchodzącą sobotę rozpoczyna cykl swych widowisk oryginalnym utworem na tle walki o niepodległość, sztuką w 3 aktach Stefana Wiecheckiego p. t. „Porucznik I pułku”.

W ciekawej tej sztuce z niedawnej przeszłości rzecz dzieje się w akcie 1-szym w Warszawie po wybuchu europejskiej wojny, w akcie drugim ujrzymy D-wo I pułku Leg. w wieczór wigilijny 1916 r. akt ostatni pełen pogody odzwierciedli nam Warszawę w paucyjnym dniu ukroczczenia Legj. w 1916 r. do stolicy.

Sympatyczna ta placówka kulturalna liczy, że społeczeństwo poprze jej wysiłki i gromadnie przybędzie do T. 2. Ceny minimalne bilety wczesniej nabywać można w „Ognisku” a w dzień przedstawienia w kasie teatru.

Dziwny film

Z pomiędzy tysięcy najrozmaitszych filmów fascynujących widza i ściągających tłumy na wid. walę wyróżnia się film p. t. „Przy kominku”, który cieszy się wszędzie odzigną ogólną sympatją.

Zdarzają się wprawdzie piękne filmy które przy powtórnym demonstrowaniu mają powodzenie, nie jest to jednak tem oo działa obraz „Przy kominku”, który nie tylko ściąga wszędzie niebywale tłumy lecz tworzy kaskę nałogowców, którzy literalnie każdodziennie przychodzą niczem zahypnotyzowani

patrzeć na dziwnie skomplikowaną, cichą tragedję miłości 3-ech ludzi schwyconych przez zębato kolo fatalizmu życiowego.

Film ten jest poprosin rozrywany w całej Polsce i dziesiątki jego kopji z formalną tęsknotą są wyzyskiwane we wszystkich miastach kraju.

Dyrekcji kino teatru Palace z wielką trudnością udało się zdobyć to dziwno arcydzieło i to tylko na 2 dni, gdyż Wilno czeka już na ten obraz, który od jutra tam się ukaże.

Dzisiaj zatem drugi i ostatni dzień Grodzieńskie mają sposobność podziwiać obraz „Przy kominku”.

Z życia towarzyskiego

Przed kilku dniami powiatowy lekarz weterynarii Dr. Michał Wojtatowicz wstąpił w związek małżeński z panną Zofją Kostanczką z Wolkowskiej.

Obecnie pp. Wojtatowiczowie wyjechali na wywózki letnie nad morze.

Znow odezwy komunistyczne

Posterunkowy I komisariatu P. P. w Grodnie Efliszów znalazł na szosie Grandziokiej odezwy komunistyczne, rozrzucone przez nieznaną osobników.

Kradzieże

I komisariat P. P. w Grodnie przyjął protokół zameldowania od Klukman Rozalji, zam. w Grodnie, przy ul. Krzywej № 6, o kradzieży garderoby dok. przez nieznaną sprawców, na ogólną sumę 400 zł.

Rozalja Gołębiowska, zam. przy ul. Artyleryjskiej № 26, zawiadomiła policję o kradzieży 75 zł. dok. przez Kosowskiego Józefa.

Ogłoszenie

Rejonowe Kierownictwo Intendencji Grodno, ogłasza nieograniczone przetarg na dostawę dla oddziałów Garnizonów Grodno, Białystok, Suwałki, Sokółka, Augustów, Grajewo i Osowiec w czasie od 1 października 1925 r. do 30 września 1926 r. siano, słomy, ziemniaków, buraków, marchwi, cebuli i kapusty kiszonej.

Oferty na przepisowych wzorach winny wpaść do Rej. Kier. Int. Grodno, ul. Orzeszkowej № 5 do dnia 10 września b. r. godz. 10 ta na dostawę dla garnizonów:

- 1) Grodno,
- 2) Sokółka,
- 3) Białystok,

I do dnia 11 września b. r. godz. 10-ta na dostawę dla garnizonów:

- 1) Suwałki,
- 2) Augustów,
- 3) Osowiec,
- 4) Grajewo

w których to dniach nastąpi komisyjne otwarcie ofert.

Szczegółowych Informacji zasięgnąć można w Kier. Int. Grodno w godzinach urzędowych.

Rejonowe Kierownictwo Intendencji Grodno

L. dz. 4739/zywn. z dn. 31 lipca b. r.

W najbliższych dniach kino-teatr „PALACE” wystawia niebywale pod względem techniki i treści monumentalne arcydzieło p. t. „Cywilizacja” (Wojna europejska)

Za zbyt wygórowane ceny II Komisariat P. P. w Grodnie sporządził protokół na Kulakową Katarzynę, zam. przy ul. Pohulanka № 3, za pobieranie wygórowanych cen

Składajcie ofiary na L. O. P. P.

Niespodzianka

dla wojskowych wszystkich urzędników państw. i komunalnych

„ARPIPO” WARSZAWA, Oddział w Grodnie Listowskiego 6—m. 12

Ubrania, Palta gumowe, Bielizna, Sukna, Wełny, Materiały bławatne, Obuwie, Galanterja, Naczynia stołowe i t. d.	Tietz Polski od nóg do głowy możecie się ubrać i zaopatrzyć w naszym Uniwersalnym magazynie. Nie trzeba więc obohdzić wszystkich magazynów w mieście, u nas znajdziecie wszystko. Odwiedźcie nas! Obejrzenie nie obowiązuje do kupna Towary z pierwszych polskich i zagranicznych źródeł w ogromnym wyborze. O B U W I E męskie, damskie i dziecinne Na raty 4-ro miesięczne	Swetry jedw. Parasole, Koldrywatowe Koca, Firanki, Kapy, obrusy, Toki skórzane Maszynki do strzyżenia, Brzytwy, Pasy koalicyjne i t. d.
---	---	---

ROZKŁAD jazdy pociągów ważny od 5 czerwca 25 r.

№ poc.	Rodzaj pociągu	Przyjazd do Grodna		Odjazd z Grodna		Skład	Dokąd
		Godz.	Min.	Godz.	Min.		
256	Miesz.	1	20	—	—	Mosty	Grodno
704	Posp.	1	34	1	42	Zemgala	Warszawa Gl.
732/733	Osob.	1	23	2	03	Suwałki	Warszawa Wil.
711	Osob.	2	42	2	52	Warszawa Wil.	Wilno
731/734	Osob.	4	08	4	48	Warszawa Wil.	Suwałki
253	Miesz.	—	—	5	00	Grodno	Mosty
708	Posp.	4	35	4	43	Warszawa Gl.	Zemgala
257	Miesz.	—	—	6	25	Grodno	Jeziory
241	Osob.	9	26	10	01	Suwałki	Białystok
254	Miesz.	10	15	—	—	Mosty	Grodno
258	Miesz.	11	50	—	—	Jeziory	Grodno
714	Osob.	11	52	12	02	Zemgala	Warszawa Wil.
242	Osob.	—	—	18	30	Grodno	Suwałki
255	Miesz.	—	—	19	30	Grodno	Mosty
713	Osob.	14	10	14	20	Warszawa Wil.	Zemgala
243	Osob.	17	50	18	30	Białystok	Suwałki
712	Osob.	22	17	22	27	Wilno	Warszawa Wil.

Czytacie „Nadnieński Kurjer Polski”

 <p>ulica Poostowa № 4</p>	<p>W pięć-tacie śmierci znakomitej artystki</p> <p>W. Chołodnej</p> <p>wznowiono demonstrowanie obrazu</p>	<p>PRZY KOMINKU</p> <p>Wiery Chołodnej, Maksimowa, Połońskiego</p> <p>O. R U N I C Z A i C H U D O L E J E W A</p>	<p>2 serje—12 akt. razem w jednym programie przy udziale</p>
---	---	---	--

Czy jesteś już członkiem cywilnego klubu sportowego?

CRESOVIA